

Motivera alla lösningar noggrant. Tillåtna hjälpmedel är skrivdon. Max antal poäng på tentan är 30, och 15 skrivningspoäng ger betyg åtminstone E.

Uppgifter.

1. (a) Bestäm om följande mängd vektorer är linjärt oberoende (3p)

$$\begin{bmatrix} 1 \\ -2 \\ 0 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 5 \\ -3 \\ 7 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 6 \\ 2 \\ 1 \end{bmatrix},$$

Svar: Nej. Fyra vektorer i $\mathbb{R}^3$ är alltid linjärt beroende.

- (b) $A = \begin{pmatrix} 0 & 5 & -2 \\ 1 & -5 & 4 \\ 3 & 4 & 4 \end{pmatrix}$. Bestäm $\det(A^5)$. (3p)

Svar: Man kan beräkna att $\det(A) = 2$, så $\det(A^5) = \det(A)^5 = 32$.

2. Betrakta följande ekvationssystem, där koefficienterna beror på en parameter a

$$\begin{aligned} ax + 2y + 2z &= 4 \\ -x + ay + z &= -1 \\ -x + y + z &= 2 \end{aligned}$$

- (a) Bestäm för vilka a systemet har en unik lösning och skriv en formel för lösningen som en funktion av a . (3p)

Svar: Vi börjar med att beräkna determinanten för koefficientmatrisen.

$$\det \begin{pmatrix} a & 2 & 2 \\ -1 & a & 1 \\ -1 & 1 & 1 \end{pmatrix} = a(a-1) - 2 \cdot 0 + 2(a-1) = (a+2)(a-1)$$

Var god vänd!

Vi drar slutsatsen att systemet har en unik lösning om och endast om $a \neq 1, -2$.

Låt oss anta att $a \neq 1$ eller -2 , och tillämpa Gaussisk eliminering på den utdvidgade matrisen av koefficienter.

$$\begin{pmatrix} a & 2 & 2 & 4 \\ -1 & a & 1 & -1 \\ -1 & 1 & 1 & 2 \end{pmatrix} \xrightarrow{R1 \leftrightarrow R2} \begin{pmatrix} -1 & a & 1 & -1 \\ a & 2 & 2 & 4 \\ -1 & 1 & 1 & 2 \end{pmatrix} \xrightarrow{\substack{R2 \rightarrow R2 + aR1 \\ R3 \rightarrow R3 - R1}} \begin{pmatrix} -1 & a & 1 & -1 \\ 0 & 2 + a^2 & 2 + a & 4 - a \\ 0 & 1 - a & 0 & 3 \end{pmatrix}$$

$$\xrightarrow{\substack{R2 \rightarrow \frac{1}{2+a^2} R2 \\ \text{OBS: } 2+a^2 \neq 0}} \begin{pmatrix} -1 & a & 1 & -1 \\ 0 & 1 & \frac{2+a}{2+a^2} & \frac{4-a}{2+a^2} \\ 0 & 1-a & 0 & 3 \end{pmatrix} \xrightarrow{R3 - (1-a)R2} \begin{pmatrix} -1 & a & 1 & -1 \\ 0 & 1 & \frac{2+a}{2+a^2} & \frac{4-a}{2+a^2} \\ 0 & 0 & \frac{(a-1)(a+2)}{a^2+2} & \frac{(2a+1)(a+2)}{a^2+2} \end{pmatrix}$$

$$\xrightarrow{R3 \rightarrow \frac{a^2+2}{(a-1)(a+2)} R3} \begin{pmatrix} -1 & a & 1 & -1 \\ 0 & 1 & \frac{2+a}{2+a^2} & \frac{4-a}{2+a^2} \\ 0 & 0 & 1 & \frac{2a+1}{a-1} \end{pmatrix}$$

Vi får följande lösning

$$z = \frac{2a+1}{a-1}.$$

$$y = \frac{4-a}{a^2+2} - \frac{a+2}{a^2+2} \cdot \frac{2a+1}{a-1} = \frac{-3}{a-1}$$

$$x = 1 - \frac{3a}{a-1} + \frac{2a+1}{a-1} = 0.$$

Lösningen är $(x, y, z) = \left(0, \frac{-3}{a-1}, \frac{2a+1}{a-1}\right)$

- (b) För alla andra värden på a , bestäm mängden av lösningar. (3p)

Svar: Nu betraktar vi fallen $a = 1, -2$.

Anta att $a = 1$. Då får man de följande systemet:

$$\begin{aligned} x + 2y + 2z &= 4 \\ -x + y + z &= -1 \\ -x + y + z &= 2 \end{aligned}$$

Det är klart att den andra och tredje ekvationerna motsäger varandra, och det finns ingen lösning för $a = 1$.

Nu anta att $a = -2$. Vi får följande system

$$\begin{aligned} -2x + 2y + 2z &= 4 \\ -x - 2y + z &= -1 \\ -x + y + z &= 2 \end{aligned}$$

Det är klart att den första och den tredje ekvationerna är likvärdiga. Systemet förenklas till följande

$$\begin{aligned} x - y - z &= -2 \\ x + 2y - z &= 1 \end{aligned}$$

Om vi subtraherar den första ekvationen från den andra, blir systemet följande

$$\begin{array}{rcl} x & - & y & - & z & = & -2 \\ & & 3y & & & = & 3 \end{array}$$

Man kan låta $z = t$, och för varje värde av z , x och y är bestämda av z enligt formeln $y = 1$, $x = -2 + y + z = -1 + t$.

Slutsatsen är att när $a = -2$ finns det oändliga många lösningar, och en generell lösning har formen $(x, y, z) = (-1 + t, 1, t)$, där t är ett godtyckligt reellt tal.

3. (a) Hitta avståndet mellan linjerna $(2, -1, 3) + t(1, 2, 2)$ och $(1, -2, 0) + t(-2, 1, -1)$ (3p)

Svar: En vektor som pekar från en allmän punkt på den första linjen till en allmän punkt på den andra linjen har följande form

$$[(1, -2, 0) + s(-2, 1, -1)] - [(2, -1, 3) + t(1, 2, 2)] = (-1 - 2s - t, -1 + s - 2t, -3 - s - 2t)$$

där s och t är godtyckliga reella tal.

Längden av denna vektor minimeras när den är orthogonal med dem riktning vektorerna av båda linjen. D.v.s., den måste vara orthogonal med $(1, 2, 2)$ och $(-2, 1, -1)$. Det menar att vi får följande ekvationer

$$\begin{aligned} 1 \cdot (-1 - 2s - t) + 2 \cdot (-1 + s - 2t) + 2 \cdot (-3 - s - 2t) &= 0 \\ -2 \cdot (-1 - 2s - t) + (-1 + s - 2t) - (-3 - s - 2t) &= 0 \end{aligned}$$

Det förenklas sig till följande ekvationssystem

$$\begin{aligned} -2s - 9t &= 9 \\ 6s + 2t &= -4 \end{aligned}$$

Systemet har lösningen $s = -\frac{9}{25}$, $t = -\frac{23}{25}$. Det följer att vektorn som förbinder de två närmaste punkterna på de två linjerna är $\frac{4}{25}(4, 3, -5)$.

Längden av denna vektor är $\frac{4}{5}\sqrt{2}$, och detta är avståndet mellan linjen.

- (b) Bestäm ekvationen för linjen som är orthogonal med både linjen i del (a), och passerar genom origo. (3p)

Svar: Denna linje har riktning vektor som är orthogonal med båda $(-2, 1, -1)$ och $(-2, 1, -1)$. Till exempel, kan man ta vektorn $(4, 3, -5)$.

Eftersom linjen passerar genom origo, har ekvationen parametrisk form $(4t, 3t, -5t)$, där t är ett godtyckligt reell tal.

4. Från punkten $P = (2, -3, 1)$ dras normallinjer till de båda planen Π_1 och Π_2 som har ekvationerna $x - y + 5z = 7$ och $y - 2z = 3$. Ett plan Π_3 innehåller de båda normala linjerna.

(a) Hitta ekvationen för planet Π_3 . (3p)

Svar: Normal vektorerna till planen Π_1 och Π_2 är $(1, -1, 5)$ och $(0, 1, -2)$. Båda vektorer är parallella med Π_3 . Också, punkten $(2, -3, 1)$ ligger på Π_3 . Det följer att Π_3 har parametrisk ekvation

$$(2, -3, 1) + s(1, -1, 5) + t(0, 1, -2) = (2 + s, -3 - s + t, 1 + 5s - 2t)$$

där s, t är godtyckliga reella tal.

Om man vill att skriva ekvationen i den normala formen, behöver man hitta normalvektorn till Π_3 . Den är en vektor som är ortogonal med $(1, -1, 5)$ och $(0, 1, -2)$. Man kan hitta sådant vektor genom att beräkna kross produkten $(1, -1, 5) \times (0, 1, -2) = (-3, 2, 1)$. Det följer att Π_3 har ekvationen

$$-3x + 2y + z = -3 \cdot 2 + 2 \cdot (-3) + 1 \cdot 1 = -11.$$

Så svaret blir $\boxed{-3x + 2y + z = -11}$.

(b) Bestäm skärningspunkten mellan Π_1, Π_2 och Π_3 . (3p)

Svar: För att hitta skärningspunkten behöver man lösa följande ekvationssystem

$$\begin{aligned} x - y + 5z &= 7 \\ y - 2z &= 3 \\ -3x + 2y + z &= -11 \end{aligned}$$

Vi adderar tre gånger första ekvationen till den tredje ekvationen och får följande systemet

$$\begin{aligned} x - y + 5z &= 7 \\ y - 2z &= 3 \\ -y + 16z &= 10 \end{aligned}$$

Nu adderar vi den andra ekvationen till den tredje ekvationen och får

$$\begin{aligned} x - y + 5z &= 7 \\ y - 2z &= 3 \\ 14z &= 13 \end{aligned}$$

Detta har lösning $z = \frac{13}{14}$, $y = \frac{34}{7}$, $x = \frac{101}{14}$. So svaret är $\boxed{\left(\frac{101}{14}, \frac{34}{7}, \frac{13}{14}\right)}$

5. Låt $\bar{u} = (2, 1, -1)$.

- (a) Hitta två nollskilda vektorer $\bar{v}$ och $\bar{w}$ sådant att $\bar{u}, \bar{v}$, och $\bar{w}$ är ortogonala med varandra. (2p)

Svar: Det finns många vektorer som är ortogonala med $(2, 1, -1)$. Till exempel, kan vi ta $\bar{v} = (0, 1, 1)$. För att hitta en vektor $\bar{w}$ som är ortogonal med båda $\bar{u}$ och $\bar{v}$, ska vi beräkna kross produkten $\bar{u} \times \bar{v}$:

$$\bar{u} \times \bar{v} = \det \begin{pmatrix} \bar{e}_1 & \bar{e}_2 & \bar{e}_3 \\ 2 & 1 & -1 \\ 0 & 1 & 1 \end{pmatrix} = (2, -2, 2)..$$

Vi kan egentligen dividera med 2, och ta $\bar{w} = (1, -1, 1)$.

- (b) Förklara varför mängden $\mathcal{A} = \{\bar{u}, \bar{v}, \bar{w}\}$ bildar en bas för $\mathbb{R}^3$. (2p)

Svar: En mängd av tre vektorer i $\mathbb{R}^3$ bildar en bas om och endast om den är linjärt oberoende. Vi visade i klass att en mängd of nollskilda vektorer som är ortogonala med varandra är alltid linjärt oberoende.

- (c) Hitta koordinaterna av vektorn $(4, 5, 2)$ respektivt basen $\mathcal{A}$. (2p)

Svar: Vi tar $\mathcal{A} = \{(2, 1, -1), (0, 1, 1), (1, -1, 1)\}$. Eftersom den är en ortogonal bas, har vi följande formel som uttrycker vektorn $(4, 5, 2)$ i bas $\mathcal{A}$

$$\begin{aligned} (4, 5, 2) &= \frac{(4, 5, 2) \cdot (2, 1, -1)}{(2, 1, -1) \cdot (2, 1, -1)}(2, 1, -1) + \frac{(4, 5, 2) \cdot (0, 1, 1)}{(0, 1, 1) \cdot (0, 1, 1)}(0, 1, 1) + \\ &+ \frac{(4, 5, 2) \cdot (1, -1, 1)}{(1, -1, 1) \cdot (1, -1, 1)}(1, -1, 1) = \frac{11}{6}(2, 1, -1) + \frac{7}{2}(0, 1, 1) + \frac{1}{3}(1, -1, 1). \end{aligned}$$

Koordinaterna av $(4, 5, 2)$ respektivt basen $\mathcal{A}$ är $\left(\frac{11}{6}, \frac{7}{2}, \frac{1}{3}\right)$